

v.d. Veen W.K.
De kaart van Egbert Haubois

N.v.h.N.
14-10-83

Boeken, tentoostelling, congres en lesbrief

Egbert Haubois brengt na zijn dood heel wat teweeg

Van onze redacteur Syp Wynia

GRONINGEN - Landmeter Egbert Haubois draait zich dezer dagen om in zijn graf. Toen hij in 1631 het Groninger stadsbestuur vroeg om de 'stadt in een coperen plaet uijt te snijden' had hij niet kunnen bevroeden, dat de door hem te maken stadskaat drie-en-een-halve eeuw later twee boeken, een tentoonstelling, een congres over stadsplattegronden en een lesbrief voor scholieren tot gevolg zou hebben.

De tentoonstelling heet *De kaart van Haubois, spiegel van wens en werkelijkheid*, wordt gehouden in het Groninger Museum en wordt vanmiddag geopend door de Groninger burgemeester Buiters. De openingsbijeenkomst benut men tevens voor de presentatie van twee boeken. Eén daarvan draagt dezelfde titel als de tentoonstelling en het tweede werk (van W.K. van der Veen) gaat over de kaartmaker zelf: *Egbert Haubois, bijdrage tot de kennis van leven en bedrijf van een 17e-eeuwse ingenieur en landmeter in Groningerland*. De tentoonstelling wordt begeleid door een lesbrief, *Groningen in de kaart gekeken*, aan de hand waarvan studenten van de lerarenopleiding Ubbo Emmius scholieren met behulp van Haubois' kaart vertrouwd maken met de geschiedenis van de stad Groningen. De tentoonstelling in het Groninger Museum wordt op 18 en 19 november afgesloten met een fors opgezet congres over historische stadsplattegronden.

Veldtochten

Egbert Haubois was de zoon van een rondtrekkende beroepsofficier en zijn

Groninger echtgenote. Het hierboven geciteerde verzoek deed Haubois samen met de boekhandelaar Nathanael Roman. Haubois begon nog in hetzelfde jaar 1631 met de opmetingen voor zijn vogelvluchtkaat, die later zo beroemd zou worden en twee eeuwen lang de basis zou vormen voor alle Groninger stadskarten. De opmetingen hadden min of meer in zijn vrije tijd plaats, want de militair ingenieur Haubois ging in de zomermaanden mee op veldtochten. De tachtigjarige oorlog woedde immers nog in volle hevigheid. Ook had hij tussen de bedrijven door andere klussen onder handen, zoals het opmeten van de uiterdijkslanden langs de noordkust van de provincie.

In 1634 waren de door de zilversmid Jan Lubberts vervaardigde koperplaten van Haubois' kaart klaar, maar de landmeter zat zelf toen al in Oldenburg, waar hij de lokale graaf diende als ingenieur. Vanuit Oldenburg maakte hij ruzie over de auteursrechten met zijn vroegere compagnon, de boekhandelaar Roman. De kwestie zou tot 1643 voortduren. In dat jaar kreeg Haubois van het stadsbestuur de opdracht om de

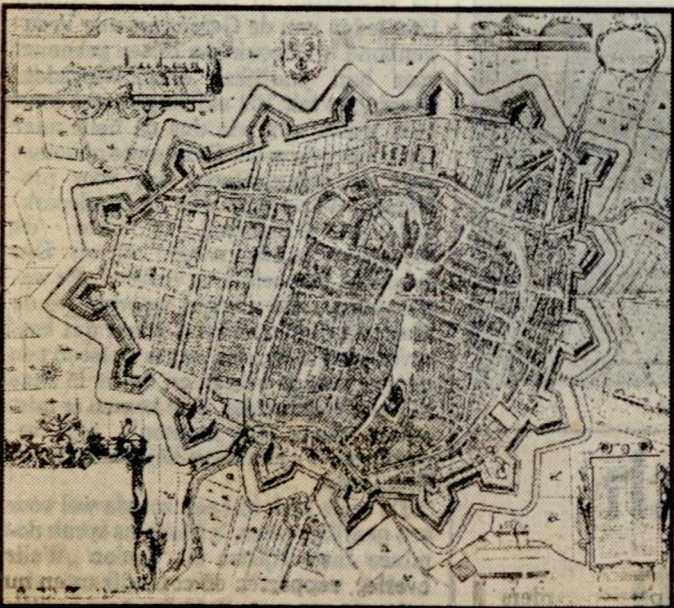
kaart aan te passen, omdat het straatbeeld sinds 1631 fors gewijzigd was. Hij kreeg honderd gulden voor de gewijzigde kaart.

In 1641 wordt Haubois opperbouwmeester van de stad Groningen. Het zou een weinig succesvolle baan worden: onder Haubois' supervisie kwamen er geen bouwwerken van belang tot stand. Financieel ging het de bouwmeester ook slecht. Hij veroorloofde zich weliswaar de aankoop van een eigen huis in de Folkingestraat en de huur van een tuin buiten de Herepoort, maar in 1650, drie jaar voor zijn dood, waren zijn schulden opgelopen tot het voor die tijd respectabele bedrag van 4000 gulden.

Haubois maakte zijn kaart een kleine tien jaar nadat het bebouwde gebied van Groningen vrijwel verdubbeld was door een forse stadsuitleg. Tot dan toe was de stad 'binnen de grachten' - met de zuidkant ter hoogte van het Zuiderdiep - gebleven. De uitleg bracht de stadsmuur ter hoogte van het huidige Noorderplantsoen en de terreinen van het Academisch Ziekenhuis. Het stadsgebied dat zodoende onstond, zou tot het het slechten van de wallen in 1874 vrijwel ongewijzigd blijven. Die omstandigheid en het feit dat de overheid pas in het begin van de negentiende eeuw officiële topografische kaarten liet maken, hebben Haubois' kaart twee eeuwen lang de functie van standaardvoorbeeld gegeven.

Het is de meest bekende en grootste, alsook, wat de afbeelding betreft, de uitvoerigste van alle oude plans van Groningen', zo schrijft één van de medewerkers van het boek *De kaart van Haubois* bewonderend. Hoe intrigerend de kaart is, laat zich aflezen aan de omvang van dit boek, waarin onder meer de geschiedenis van de Groninger stadskartering, de persoon van Haubois, de geschiedenis van de Groninger vestingwerken, de ontwikkeling van de strategische aanleg en de bebouwing worden belicht.

Het interessantst is echter de subtielwijze, waarop Haubois op zijn kaart het dagelijks leven in het begin van de 17e eeuw in beeld brengt. Een verslaggever anno 1631, eigenlijk.

● *Haubois' beroemde kaart. Het noorden ligt links, het zuiden rechts. Afgebeeld is de versie, die Haubois vanaf 1643 maakte in opdracht van de stad Groningen. De kaart bestaat uit vier aansluitende velden, die qua formaat samenvallen met de vier koperen drukplaten.*